

In Psalmum 50 (homilia 2) [Sp.]

55.575 Εἰς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ πεντηκοστοῦ ψαλμοῦ, καὶ περὶ μετανοίας. ἁ'. Τὰ λείψανα τῆς χθεσινῆς τραπέζης ἀποδοῦναι ὑμῖν βούλομαι σήμερον· ἀλλὰ λείψανα καὶ τράπεζαν ἀκούσας, ἀγαπητὲ, μηδὲν αἰσθητὸν ὑποπτέυσης. Οὐ γὰρ κρέα κατακόπτομεν, ἀλλὰ νοήματα διδόαμεν πνευματικά. Οὐκ οἶνον ἄκρατον ἐκχέομεν, ἀλλὰ λόγον ἐνηχοῦμεν ὑμῶν τῇ διανοίᾳ. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς αἰσθητῆς τραπέζης ἐὰν μείνη μίαν ἢ δευτέραν ἡμέραν τὰ κρέα, διαφθείρεται καὶ ἀπόλλυται· ἐπὶ δὲ τῶν νοημάτων, ἐὰν ὄλον τὸν ἔνιαν τὸν παραμείνη, τὸ ἄνθος τὸ ἑαυτῶν καὶ τὴν εὐωδίαν ἀποδίδωσιν. Ἐμεινε τὰ κρέα, καὶ διεφθάρη τῷ χρόνῳ· ἔμεινε τὰ νοήματα, καὶ μένει τὴν οἰκείαν εὐωδίαν ἀποδίδοντα. Ἐφαγέ τις κρέα, καὶ εἰς διαφθορὰν ἐχώρησεν· ἔφαγέ τις νοήματα, καὶ εἰς ἀφθαρσίαν ἐχειραγωγῆθη. Ἐφαγέ τις κρέα, καὶ ἠρεύξατο πολλὴν δυσωδίαν· ἔφαγέ τις νοήματα εὐωδίας πνευματικῆς, καὶ ἠρεύξατο πολλὴν ἀρετὴν, καὶ τὸν πλησίον εὐφρανε.

Ὁ προφήτης οὖν ἐπειδὴ τοιαῦτα ἔτρωγεν, ἔλεγεν· Ἐξηρεύξατο ἡ καρδιά μου λόγον ἀγαθόν. Σαλεύεται τὰ κύματα πάλιν, ἀλλ' ἡ διάνοια στηκέτω· σείεται τὰ σώματα, ἀλλ' ἡ ἀκοὴ ἄτρε μὴς ἔστω. Βλέπετε τοίνυν, καὶ μετὰ ἀκριβείας προσέχετε τοῖς λεγομένοις. Εἶδετε χθὲς τὸν βασιλέα καὶ προφήτην πολεμοῦντα, πίπτοντα, ἐγειρόμενον, νικῶντα, στεφανοῦμενον, ἀνακηρυττόμενον. Εἶδετε τὴν ἀμαρτίαν ἐπερχομένην καὶ σφαζομένην διὰ τῆς μετανοίας. Ὡς ἄρκτος ἐπῆλθεν ἡ ἀμαρτία, καὶ κατέβαλεν, ἀλλ' εἰσῆλθεν ἡ μετάνοια, καὶ ἀνέστησε. Τὸ φάρμακον τῶν τραυμάτων, ἡ τῆς σωτηρίας ἐλπίς. Εἶδετε τὸν προφήτην εἰσιόντα καὶ ἐλέγχοντα τὸν προφήτην. Εἶδετε τὸν βασιλέα μετὰ φιλοσοφίας φέροντα τὸν ἔλεγχον, δεχόμενον τὴν τομὴν, ἀπαλλασσόμενον τῆς σηπεδόνης. Εἶδετε Δεσπότην φιλανθρωπίαν λάμπουσαν, καὶ τὸν νεκρὸν ζωοποιοῦσαν. Εἶδετε λέγοντα αὐτὸν, Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ· καὶ τὸν προφήτην λέγοντα· Καὶ Κύριος ἀφήκε τὸ ἀμάρτημά σου. Σύντομος ἡ ἐξομολόγησις, συντομωτέρα καὶ ἡ ἰατρεία 55.576 καὶ ἡ διόρθωσις. Διὰ τῶν πραγμάτων ἡμάρτε, διὰ τῶν ῥημάτων ἐξομολογήσατο.

Ἐνευσεν ὁ Θεὸς, καὶ τὸ ἔλκος ἠφανίσθη, τὸ τραῦμα διωρθώθη, καὶ ἡ ὑγεία ἐπανῆλθεν. Ἀλλ' οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ ὁ προφήτης, ἀλλὰ μετὰ τὸν ἔλεγχον, μετὰ τὴν διόρθωσιν, μετὰ τὴν τῶν τραυμάτων ἀπαλλαγὴν, καὶ ψαλμὸν ἔγραψεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε καὶ τῇ μετὰ ταῦτα γενεᾷ τὰ ἐκείνου πάθη γενέσθαι ἰατρῆον, καὶ τὸ ἐκείνου ναυάγιον γενέσθαι λιμένα, καὶ ἐξ ὧν ἐκεῖνος ἔπαθε, καὶ διωρθώθη, ἕτερον τοῖς αὐτοῖς περιπεσόντα τῆς αὐτῆς ἀπολαῦσαι ἰατρείας καὶ διορθώσεως. Τίς οὖν ἐστὶν ὁ ψαλμὸς, καὶ τίς ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ψαλμοῦ; Ἀκούσωμεν μετὰ ἀκριβείας. Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ. [Σαφῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ψαλμοῦ τὴν ὑπόθεσιν· καὶ αὐτὰ δὲ τοῦ ψαλμοῦ τὰ ῥήματα ἱκανὰ διδάξαι τῆς διανοίας τὸ βάθος. Εἰδέναι μὲν τοι προσήκει, ὡς καὶ μελλόντων ἔχει προαγόρευσιν ὁ ψαλμὸς· διὸ καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπιγράφεται, τοῦ λόγου δηλοῦντος, ὡς ἔξει τέλος ἡ προφητεία. Ἀλλὰ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, εἰ κατὰ τὸν τῆς μετανοίας καιρὸν προφητικῆς ἡξίωτο χάριτος ὁ μέγας Δαυΐδ. Τοῦτο γὰρ καὶ διὰ τῶν ἄλλων ψαλμῶν, δι' ὧν τὴν ἐξομολόγησιν ἐποιήσατο, καταμαθεῖν δυνατὸν.] Καὶ γὰρ καὶ ἐν ἑτέροις ψαλμοῖς, καὶ μέντοι γε καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ψαλμῷ διαρρήδη ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὡς οὐκ ἐστέρητο τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος. Τὸ Πνεῦμα γὰρ σου, φησὶ, τὸ ἀγαθὸν μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ. [Οὐ γὰρ ἤτησεν αὐτῷ παρὰ σεθεῖναι· ἀλλὰ μὴ ληφθῆναι ταύτην ἰκέτευσεν. Ὑπὸ τούτου τοίνυν φωτιζόμενος, καὶ προορῶν ὡς καὶ ὁ

λαός ὁ ὑπ' αὐτοῦ βασιλευόμενος πεσεῖται παρανομίαις, καὶ τινὰς ὑπὲρ τούτων εὐθύνας ὑφέξει, καὶ ὡς ἔξανδραπο δισθήσεται, καὶ μέτοικος ἐν Βαβυλῶνι γενήσεται, συν ἔγραψε τὸν ψαλμὸν, καὶ τὰ οἰκεῖα τραύματα θεραπεύων, καὶ τῷ λαῷ κατασκευάζων κατάλληλον φάρμακον. Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου· καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. [Καὶ τῷ θειοτάτῳ Δαυΐδ, καὶ τῷ δορυαλώτῳ λαῷ, καὶ τοῖς ἐν ἡμῖν διακειμένοις κακῶς ἀρμόττει τὰ προκείμενα ῥήματα. Τὰ γὰρ μεγάλα τῶν τραυμάτων ἰσομέτρων δεῖται φαρμάκων. Οὐ δὴ χάριν καὶ ὁ μέγας ἰκετεύει Δαυΐδ ὄλον εἰς αὐτὸν ἐκχυθῆναι τὸν ἔλεον, πᾶσαν τῶν οἰκτιρμῶν τὴν πηγὴν κατακενῶσαι τῆς ἀμαρτίας τὰ ἴχνη. Εἰκότως δὲ ἀνόμημα καλεῖ τὸ πλημμέλημα· διπλὴν γὰρ ἔχει τοῦ νόμου παράβασιν] Ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Ἦκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος· Καὶ Κύριος ἀφείλε τὸ ἀμάρτημά σου. Τί οὖν πλέον ζητεῖς; Μένω εὐχαριστῶν, μένω δοξολογῶν. Περιηρέθη τὸ ἀμάρτημά μου, βούλομαι καὶ τὴν οὐλὴν ἀφανισθῆναι· περιηρέθη τὸ ἔλκος, βούλομαι καὶ τὴν εὐμορφίαν ἀπολαβεῖν.

β'. Προσέρχεται τοῖνον καὶ λέγει· Ἐλέησον με, ὁ Θεός. Οὐ λέγει τὰ κατορθώματα τοῦ βίου, ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Δεσπότου, ἐπὶ τὸν ἔλεον καταφεύγων, τὸν κοινὸν τῶν ἀπάντων ἡμαρτηκῶν λιμένα. Ἐλέησόν με, ὁ Θεός. Ὁ γὰρ ἔλεός σου ἄφατος, καὶ λόγον ὑπερβαίνων, ἐρμηνευθῆναι μὴ δυνάμενος· ἀμαρτωλῷ παραμυθία. ἀλλὰ καὶ δικαίῳ ἀσφάλεια πολλή. Οὐ γὰρ ἀμαρτωλοὶ μόνον ἐλέω σῶζονται, ἀλλὰ καὶ δίκαιοι ἐλέω τειχίζονται. Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι δίκαιοι ἐλέω τειχίζονται, ἄκουε τί φησι τῷ Πέτρῳ, τῷ στύλῳ, τῇ κρηπίδι, τῷ διὰ τοῦτο κληθέντι Πέτρῳ, ἐπειδὴ τῇ πίστει πεπετρωμένος ἦν· Σίμων, Σίμων, πολλάκις ἠθέλησεν ὁ Σατανᾶς σινιάσαι σε ὡς τὸν σῖτον· ἐγὼ δὲ ἐδέηθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. Ὅραξ' ὅτι καὶ οἱ δίκαιοι ἐλέους χρῆζουσιν, ἵνα καὶ ἐξ ἀμαρτωλῶν δίκαιοι γένωνται, καὶ ἵνα δίκαιοι γενόμενοι, μένωσι δίκαιοι.

Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος ἐξ ἐλέου ἐγένετο τοιοῦτος· Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντι με Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι πιστόν με ἠγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν. Πῶς οὖν ἐσώθης; Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην. Ὅραξ' καὶ τοῦτον ἐλέω σωζόμενον; Ἐδίωκεν, ἐλυμαίνετο τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνέσπα τὰς ἀμπέλους, λύκος ἐγένετο. Προφήτας ἀνέγνω, καὶ τὰ προφητευόμενα παρηνόμει. Ὁ τοῦ πατρῷου νόμου ζηλωτῆς προφήτας ἀνέγνω, καὶ τὸν προφητευθέντα οὐκ ᾔδει. Πῶς οὖν ἠλεήθη; Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις; Ὡς φιλανθρωπίας τοῦ Δεσπότου, ποῦ κατέβη; Θεὸς ἀνθρώπῳ λέγει, Τί με διώκεις; Τὸν Πατέρα τὸν ἑαυτοῦ μιμεῖται. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος τῷ δήμῳ τῷ Ἑβραϊκῷ λέγει· Λαός μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί ἠδίκησά σε, ἢ τί παρηνώχλησά σοι; ἀποκρίθητί μοι. Καὶ ὁ Υἱὸς αὐτοῦ τῷ Σαύλῳ λέγει· Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις; Τί οὖν ἐκεῖνος; Τίς εἶ, Κύριε; Εὐθέως τὴν δεσποτεῖαν ὠμολόγησεν. Εἶδες ψυχὴν εὐγνώμονα; Τίς εἶ, Κύριε; Ἐγὼ εἶμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. Ὡς σοφίας Δεσπότου! Διὰ τί μὴ εἶπεν, Ἐγὼ εἶμι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐγὼ εἶμι ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος, ἐγὼ εἶμι ὁ ἐν δεξιᾷ καθημένος τοῦ Πατρὸς, ἐγὼ εἶμι ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, ἐγὼ εἶμι ὁ τὸν οὐρανὸν τείνας, ἐγὼ εἶμι ὁ τὴν γῆν ἐδράσας, ἐγὼ εἶμι ὁ τὴν θάλασσαν ἀπλώσας, ἐγὼ εἶμι ὁ τοὺς ἀγγέλους ποιήσας, ἐγὼ εἶμι ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ἐγὼ εἶμι ὁ πρὸ αἰώνων ἐκ Πατρὸς γεννηθείς; Διὰ τί μὴ εἶπε τὰ σεμνὰ ἐκεῖνα καὶ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ἀλλ', Ἐγὼ εἶμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὁ ἀπὸ τῆς κάτω πόλεως; Διότι ἠγνόει αὐτὸν ὁ διώκων.

Εἰ γὰρ ᾔδει αὐτὸν, οὐκ ἂν ἐδίωκεν. Ἦγνόει ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς ἦν γεννηθείς· ὅτι

δὲ ἀπὸ Ναζαρετ ἦν, ἤδει. Εἰ οὖν εἶπεν αὐτῷ, ὅτι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι, ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος, ὁ τὸν οὐρανὸν ποιήσας, εἶχεν εἰπεῖν, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ἐκεῖνος, καὶ ἄλλος ὃν ἐγὼ διώκω. Συνήκατε τί εἶπον; Εἰ εἶπεν αὐτῷ ἐκεῖνα τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ, εἶχεν εἰπεῖν· ἄλλος ἐστὶν, οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ σταυρωθεὶς. Ἄλλ' ἵνα μάθῃ, ὅτι ἐκεῖνον διώκει τὸν σαρκωθέντα, τὸν μορφῆν δούλου ἀναλαμβάνοντα, τὸν μεθ' ἡμῶν ἀναστραφέντα, τὸν σταυρωθέντα, τὸν ἀποθανόντα, τὸν ταφέντα, τὸν ἀναστάντα, τὸν ἀπὸ τοῦ κάτω χωρίου, λέγει· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις, ὃν εἶδες καὶ γνωρίζεις, τὸν μετὰ σοῦ ἀναστραφέντα. Διὰ τοῦτο εὐθέως τὴν δεσποτείαν ὠμολόγησε. Κατέβη τοσοῦτον ὁ Δεσπότης, ὅσον ὁ δούλος ἀναβῆναι ἠδύνατο· καὶ διὰ τοῦτο ἠλεήθη. Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. Καὶ ἡ Χαναναία ἐπὶ τὸν λιμένα τοῦτον καταφεύγει· Ἐλέη σὸν με· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. Ὅπου γὰρ ἔλεος, ἐξέτασις οὐκ ἔστιν· ὅπου ἔλεος, δικαστήριον οὐ κáθηται· ὅπου ἔλεος, εὐθῦναι οὐκ ἀπαιτοῦνται· ὅπου ἔλεος, ἀνεξέταστος ἡ σωτηρία· ὅπου ἔλεος, συγχωρεῖται ἡ ἀπολογία. Ἐλεηθῆναι ζητῶ μόνον. Τίνος ἔνεκεν ἀπαιτεῖς με εὐθῦνας; Ἄπαξ ἔλεον ζητῶ, ἀπερίεργον σωτηρίαν. Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος. Εἶπες μέγα, εἶπέ πόσον; Οὐκ οἶδα· ὅτι μέγα, οἶδα· καταμετρησαί οὐ δύναμαι, καταλαβεῖν οὐκ ἰσχύω. Οὐκ οἶδα τὴν ποσότητα τοῦ μεγέθους, οὐ καταλαμβάνει ἡ διάνοια, οὐχ ἐρμηνεύει γλῶσσα. Βλέπω τοῦ ἐλέους τὸν καρπὸν μέγαν. Εἰ μὴ γὰρ πολὺ ἦν μέγας, ὀλίγοι ἂν ἐσώθησαν. Τοῦτον τὸν ἔλεον καὶ ὁ Υἱὸς αὐτοῦ ἐπιδείκνυται. Ἐλθὼν γὰρ ἐλέω πάντας ἔσωσεν. Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, ὁ λιμὴν ὁ ἀκύμαντος, ὁ γαλήνης γέμων. Μέγας ὁ θόρυβος τῶν ἀμαρτημάτων μου, ἀλλὰ πολλὴ ἡ ἀσφάλεια τῆς τοῦ Δεσπότη μου φιλανθρωπίας. Ἐγένετο ἄνθρωπος τοῦτο ἐλέους. Εἰς μήτραν ἦλθε παρθενικῆ· τοῦτο φιλανθρωπίας. Ἐγένετο ὅπερ ἦς σὺ, ἵνα γίνῃ σὺ, ὅπερ οὐκ ἦς· τοῦτο ἐλέους. Καὶ ἐλθὼν εὐθέως τίνας ἐκάλεσε; Μάγους. Μετ' ἐκείνους τίνας; Τελώνην. Μετ' ἐκεῖνον; Πόρνην. Μετ' ἐκείνην; Ληστήν. Μετ' ἐκεῖνον τίνας; Βλάσφημον.

γ'. Ὡ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων! Τὰ ἀκροθίγια τῆς κλήσεως, ἡ τυραννὶς τῆς ἀμαρτίας. Διότι κακῶς διέκειτο τὰ τῆς οἰκουμένης πράγματα· οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ ἀσεβείας ἐτυραννοῦντο, οἱ δὲ ἐν Ἰουδαϊσμῷ καὶ ἀπογνώσει ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας κατεῖχοντο· διὰ τοῦτο τοίνυν ἐλθὼν 55.578 ἐκ προοιμίων τὰ ἀκροθίγια τῶν προσημαρτηκῶν ἐκάλεσεν, ἵνα μηδεὶς μετὰ ταῦτα ἀπογινώσκῃ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. Ἀσεβὴς εἶ; Ἐνόησον τοὺς μάγους. Ἄρπαξεῖ; Ἐνόησον τὸν τελώνην. Ἀκάθαρτος εἶ; Ἐνόησον τὴν πόρνην. Ἀνδροφόνος εἶ; Ἐνόησον τὸν ληστήν. Παράνομος εἶ; Ἐνόησον τὸν βλάσφημον Παῦλον, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπόστολον· πρότερον διώκτην, καὶ μετὰ ταῦτα εὐαγγελιστήν· πρότερον μοιχὸν, καὶ μετὰ ταῦτα νυμφαγωγόν· πρότερον ζιζάνιον, καὶ μετὰ ταῦτα σῖτον· πρότερον λύκον, καὶ μετὰ ταῦτα ποιμένα· πρότερον μόλυβδον, καὶ μετὰ ταῦτα χρυσόν· πρότερον πειρατὴν καὶ καταποντιστήν, καὶ μετὰ ταῦτα κυβερνήτην· πρότερον πορθοῦντα τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μετὰ ταῦτα πιστευόμενον τὴν Ἐκκλησίαν· πρότερον ἐκκόπτοντα τὰς ἀμπέλους, καὶ μετὰ ταῦτα φυτουργὸν γινόμενον· πρότερον καθαιροῦντα τὸν ναδὸν, καὶ μετὰ ταῦτα οἰκοδόμον γινόμενον. Εἶδες ὑπερβάλλουσαν κακίαν; εἶδες ἀκμάζουσαν ἀρετὴν; εἶδες ἀπόνοιαν δούλου; εἶδες φιλανθρωπίαν Δεσπότη; Μὴ μοι λέγε, Βλάσφημος εἰμι· μὴ μοι λέγε, Διώκτης εἰμι, ἀκάθαρτος εἰμι. Ἐχεις πάντων τὰ ὑποδείγματα.

Εἰς οἷον θέλεις λιμένα κατὰ φυγῆς. Θέλεις ἐν τῇ Καινῇ; θέλεις ἐν τῇ Παλαιᾷ; Ἐν τῇ Καινῇ ὁ Παῦλος, ἐν τῇ Παλαιᾷ ὁ Δαυΐδ. Μὴ μοι λέγε προφάσεις, μὴ μοι ὄκνον.

Ἡμαρτες; Μετανόησον. Μυριάκις ἤμαρτες; Μυριάκις μετανόησον. Ταῦτα συνεχῶς ἐπαλείφω τὰ φάρμακα, καὶ τὴν φλεγμονὴν καταστέλλω. Οἶδα γὰρ ὅση τοῦ συνειδότης ἢ ἀτιμία τῶν ἡμαρτηκότων· οἶδα ὅση ἢ ἀπόγνωσις. Ἐφέστηκεν ὁ διάβολος ξίφος ἀκονῶν, καὶ λέγων ταῦτα τὰ ῥήματα. Ὅλην τὴν νεότητά σου κατήσχυνας, τὸν βίον σου ὅλον ἀπώλεσας. Πρότερον ἤς πόρνος, μετὰ ταῦτα ἤρπασας, ἐπλεονέκτησας, ἐπιώρκτησας, ἐβλασφήμησας. Ποία σοι ἐλπίς σωτηρίας; Ἀπώλου. Λοιπὸν ἀπόλαυε κἂν τοῦ παρόντος βίου. Ταῦτα τοῦ διαβόλου τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τὰ ἐμὰ ἐναντία. Ἀπώλου; Ἀλλὰ δύνασαι σωθῆναι. Ἐπόρνευσας; Ἀλλὰ δύνασαι σωφρονῆσαι. Ἐμοίχευσας; Ἀλλὰ δύνασαι σωτηρίας τυχεῖν. Ἐπεσε; Ἀλλὰ δύνασαι ἀναστῆναι. Μικρὰ ἢ μετάνοιά σου; Ἀλλὰ μεγάλη ἢ τοῦ Δεσπότης φιλανθρωπία. Ἐφόνευσας; Ἀλλὰ μετανόησον. Ἐπλεονέκτησας; Ἀλλὰ μετάνοια. Ἐμοίχευσας; Ἀλλὰ ἀπόστηθι. Ἐτραυματίσθη; Ἀλλὰ θεραπεύθητι. Ἐως ὅτε ἐμπνέεις, ἐν ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ἐπὶ αὐτῆς τῆς κλίνης, ἐὰν ἤς κείμενος ψυχορράγων, μέλλων ἐξιέναι τοῦ θεάτρου τούτου καὶ τοῦ βίου, τότε μετανόησον. Τοῦ καιροῦ ἢ στενοχωρία οὐ κωλύει τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία. Μή μοι λέγε, Πῶς, καὶ ποίῳ τρόπῳ; Ἐλκῶν γέμω, καὶ τραυμάτων ἐμπέπλησμαι· ἐν ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ δύναμαι ἐξομολογήσασθαι; Δύνασαι, καὶ σφόδρα δύνασαι. Εὖξαι, ἐλεημοσύνην ἔργασαι, ἐν διαθήκῃ κατάλιπε πτωχοῖς.

Σὺ ἐκεῖ ἀπέρχῃ, καὶ τὸ ἔργον σου μένει. Καὶ μή μοι τῶν αἰρετικῶν τὴν γνώμην εἴσαγε· μή μοι λέγε· Πῶς σώζομαι; Ὅταν ἐργάζεται Θεός, εὐθύνας μὴ ἀπαίτει· ἐπειδὴν ἐκεῖνος θεραπεύει, μὴ ἀπογίνωσκε. Ἔστηκεν ἰατρὸς τέμνων, καὶ μυρία ἐπάγων φάρμακα, καὶ οὐ λέγεις, Πῶς θεραπεύεις; ἀλλὰ παραχωρεῖς τῇ τέχνῃ. Τοῦ συνδούλου τῇ τέχνῃ παραχωρεῖς, καὶ οὐ περιεργάζῃ; καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία οὐ παραχωρεῖς; Μὴ λέγε, Πῶς; ἀλλὰ θαύμαζε, ἀλλ' ἐκπλήττου, ἀλλὰ δόξαζε. Ἐπεὶ ἐρωτῶ σε κἀγὼ, πῶς ὁ ληστής ἐσώθη; Πάντα τὸν βίον αὐτοῦ ἐν φόνοις, ἐν σφαγαῖς, ἐν αἵμασιν ἐτέλεσε, τοίχους διώρυξεν, οὐσίας διήρπασεν· οὐ μετέγνω, οὐ μετενόησεν ἐν τῇ γῆ ὧν. Παρὰ ἀνθρώποις κατεδικάσθη, καὶ παρὰ Θεοῦ ἐστεφανώθη. Ζωῆς οὐκ ἦν κύριος, καὶ βασιλείας ἐγένετο κύριος. Τὰ ἐν ταῦθα ἀπώλεσε, καὶ τὰ ἐκεῖ ἔλαβε. Πῶς ἔλαβεν; εἶπέ μοι. Ἐνὶ ῥήματι. Τί γὰρ εἶπε; Μνήσθητί μου, 55.579 Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Καὶ τὸ ῥῆμα ἴσχυσεν; Οὐ τὸ ῥῆμα ἴσχυσε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία κερασθεῖσα τῇ μετάνοιᾳ τὸν ληστὴν ἐποίησε παραδείσου πολίτην. Πῶς; Οὐκ οἶδα πῶς. Μὴ με ἀπαίτει τὸν τρόπον· σωθῆναι ζητῶ μόνον, οὐ περιεργάζομαι τὸν τρόπον τῆς υἰείας. Ἀπάλλαξόν με, παρακαλεῖς τῷ ἰατρῷ, τῆς ἀρρώστιας, καὶ οὐ τολμᾶς εἰπεῖν, Πῶς; Θεός ἐστιν ὁ σώζων σε, καὶ τολμᾶς εἰπεῖν, Πῶς; Πόσοι μοιχοὶ, μαλακοὶ, ἀρσενοκοῖται, πόσοι ἐπὶ τυραννίδι ἀλίσκομενοι δεσποτῆριον οἰκοῦσι; Μυρία κατηγορίαί, πικροὶ οἱ ἔχθροί, δυναστεία μεγάλη. Νεύει ὁ βασιλεὺς μόνον, καὶ ἀφίενται. Βασιλεὺς, ὁ σύνδουλός μου (τί γὰρ εἰ πορφύριδα περιβέβληται; Οὐδὲν πλέον ἔχει τῆς οὐσίας μου, τὸ αὐτὸ μοι φύλλον ἐστὶ), νεύει, καὶ ἀφίενται· καὶ μικρὰ γραμματεῖα, καὶ ἀπολύεται ὁ κατάδικος. Οὐκ ἄρχων ἀντιλέγει, οὐ δεσμοφύλαξ ἀντιπίπτει, οὐ νόμων αὐθενταί ἀντίκεινται· ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα γὰρ βασιλέως γίνεται ἀπαλλαγὴ τοῦ κατεχομένου. Καὶ ὁ Θεός, ὁ τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων Δεσπότης, ἐὰν νεύσῃ μόνον, σώσει οὐ δύναται; Καὶ βασιλεὺς μὲν, ἂν ἀφῆ, κολάσεως ἀφήσιν, οὐχ ἀμαρτίας· ὁ δὲ Δεσπότης μου ἀμαρτίας ἀφήσιν. Λέγει, Οὐ θέλω τὸν μοιχὸν εἶναι μοιχόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἔργον ἐγένετο. Λέγει, Ὁ πόρνος μὴ ἔστω πόρνος, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ μετέβαλεν ἐκείνου τὸν τρόπον, καὶ ἤμβλυσε τὴν ἀμαρτίαν.

δ'. Καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο ἀκριβῶς, ἄκουε· Εἶπε, Θέλω γενέσθαι οὐρανὸν, καὶ ἐγένετο οὐρανός· Θέλω γενέσθαι γῆν, καὶ ἐγένετο γῆ, καὶ μὴ οὐσα ἢ οὐσία ἐκεῖνη ὑπ ἔστη· Θέλω γενέσθαι ἀγγέλους, καὶ ὁ δῆμος τῶν ἀγγέλων ἐγένετο. Οὐσίας νοεράς καὶ σώματα μὴ ὑφεστηκότα ἐργάζεται ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ ἁμαρτήματα λῦσαι οὐ δύναται; Τί γάρ ἐστιν ἁμαρτία πρὸς τὴν τοῦ Δεσπότης φιλανθρωπίαν; Ἀράχνη. Ἄνεμος φυσᾷ, καὶ διασπᾶται ἀράχνη· Θεὸς βούλεται, καὶ οὐ παραλύεται ἁμαρτία; Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ῥαθυμότερους ἐργάσωμαι, ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς εἰς πίστιν ἀγάγω προσδοκίας μείζονος καὶ χρηστοῦ τέρας ἐλπίδος. Μηδέποτε ἀπογίνωσκε, ὦ ἄνθρωπε· ἐκεῖ νου ἀπόγνωθι τοῦ ἀπογινώσκοντος ἑαυτόν. Ἐννόησον τοίνυν τὸν μέγαν προφήτην τοῦτον, τὸν Δαυῖδ λέγω, μετὰ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν, μετὰ τὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν, μετὰ κατορθωμάτων πλήθος, μετὰ τρόπαια τοσαῦτα, ἀνακηρύττοντα καὶ λέγοντα· Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. Ἐπὶ τὸ πέλαγος ἑμαυτὸν ἤπλωσα τῆς τοῦ Δεσπότης φιλανθρωπίας. Καὶ τί θέλεις; εἰπέ μοι. Ἦκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος· Καὶ Κύριος ἀφείλε τὸ ἁμαρτημά σου. Τί πλέον ζητεῖς; Οὐ ζητῶ τοῦτο μόνον· τὸ κάλλος μου ζητῶ, τὴν παρρησίαν μου ζητῶ. Καὶ κατὰ τὸ πλήθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Ὅρας τί ζητεῖ; Τί οὖν; οὐκ ἐξήλειπται; τί ἄλλο θέλεις; Ἐπὶ πλεῖον πλῆθός μου ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καθάρισόν με. Τί γάρ; Πλεῖον ζητῶ, μείζονα λαμπηδόνος καθαρότητα. Ἐπὶ πλεῖον πλῆθός μου ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου. Τί γάρ ἐποίησας, ἵνα γένηται;

Πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας τῷ λόγῳ· πρόσεχε, καὶ σύντεινον σαυτόν. Ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἄφατος, ἀνερμήνευτος, καταληφθῆναι μὴ δυνάμενος, ὑπερβαίνων νοῦν, νικῶν λογισμὸν. Ἄλλ' εἰ καὶ τοιοῦτός ἐστιν ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι ἄχρηστοι γένωνται ἐλεούμενοι, χρεῖαν ἔχει καὶ τῶν παρ' ἡμῶν. Πρόσχε δὲ λέγω· Ὁ Θεὸς ἐλεεῖ, ἀλλ' οὐκ ἀπλῶς ἐλεεῖ, ἀλλὰ λέγει· Δός καὶ σύ. Τί ποτε; Οἶόν τι λέγει· Μυρία ἔχεις ἁμαρτημάτων φορτία, ἔχεις πλημμελήματα πολλά· θέλω αὐτὰ κουφίσει. Δός καὶ σὺ χεῖρα· οὐκ ἐπειδὴ ἐγὼ σοῦ χρεῖαν ἔχω, ἀλλ' ἐπειδὴ βούλομαι καὶ σέ τι συνεισενέγκασθαι εἰς τὴν σαυτοῦ σωτηρίαν· καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. Οἶον ὁ ληστής ἐσώθη, καὶ τοσαῦτα ἔλυσεν ἁμαρτήματα· ἀλλ' οὐκ ἐλέω μόνω, ἀλλὰ καὶ τῇ αὐτοῦ πίστει. Τί γάρ φησι; Μνήσθητί μου. Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Τί εἰσήνεγκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἐκείνου; Λύσιν ἁμαρτημάτων. Τί εἰσήνεγκεν ὁ ληστής εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἑαυτοῦ; Πίστιν. Ποταπὴν; Μεγάλην, ὑψηλὴν, τοῦ οὐρανοῦ ἀπτομένην. Πῶς, ἐγὼ λέγω· Ἰουδαῖοι εἶδον νεκρούς ἐγειρομένους, λεπρούς καθαιρομένους, δαίμονας ἔλαυνομένους, θάλατταν χαλινουμένην, γῆν πηγάζουσαν, ἰχθὺν στατήρα φέροντα, ἀστέρα ἄγοντα Μάγους, τὴν ἄνω, τὴν κάτω κτίσιν δορυφοροῦσαν, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα 55.580 ἐσταύρωσαν αὐτὸν τὸν ἑαυτῶν καὶ πάντων Δεσπότην. Ὁ ληστής οὐδὲν τούτων εἶδεν, ἀλλ' ἐμπυτόμενον, ὑβριζόμενον, λοιδορούμενον· καὶ οὐκ ἐσκανδαλίσθη, ἀλλὰ βασιλέα ὠμολόγησεν. Ὅρας ὅτι οὐκ ἀπλῶς ἠλεήθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἰσήνεγκε; Δεῖ γὰρ τὸν ἐλεούμενον καὶ αὐτόν τι εἰσφέρειν εἰς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν. Πάλιν ὁ τελώνης ἄρπαξ ὢν, πλεονέκτης ὢν, πῶς ἐσώθη; Παρήει ὁ Χριστὸς, καὶ λέγει αὐτῷ· Δεῦρο, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστάς ἠκολούθησεν αὐτῷ. Ὡσπερ οὖν ὁ ληστής τὸ ῥῆμα εἰσήνεγκεν, οὕτω καὶ ὁ τελώνης τὴν ἀκολούθησιν αὐτῷ παρέσχεν. Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν καμνόντων καὶ νοσημάτων ἀνιάτοις κατεχομένων, καὶ πολυτελῶν δεομένων φαρμάκων, ἔαν εἰσέλθῃ ὁ ἰατρός, καὶ εἴπῃ πρὸς τὸν ἄρρώστον· Πολλῶν χρειαῖ ἐστὶν εἰδῶν πρὸς κατασκευὴν τοῦ φαρμάκου· λέγει ὁ νοσῶν· Οὐκ ἔχω δοῦναι τοσοῦτον, πτωχεῖα κατέχομαι· λέγει πρὸς αὐτόν ὁ ἰατρός· Τὸ καὶ τὸ δός μοι εἶδος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα παρ' ἑμαυτοῦ παρέχω· οὕτω

ποιεῖ καὶ ὁ Θεός. Ἐξομολόγησίν μοι δὸς καὶ δάκρυα καὶ μετάνοιαν, καὶ τὰ ἄλλα ἀπὸ τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας δωροῦμαί σοι.

ε΄. Τοῦτο παρακαλεῖ καὶ ὁ Δαυΐδ, τοῦ ἀποπλῦναι ταῦτα. Τί οὖν ἐποίησεν ὁ Δαυΐδ; τί παρέσχεν ὁ Δαυΐδ; Ἐλέησόν με· καὶ, Ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας μου καθάρισόν με. [Ἦδη γὰρ, φησὶ, διὰ Νάθαν τοῦ προφήτου τὴν ἄφεσιν δέδωκας, καὶ συμφορὰς δὲ παντοδαπάς, οἶόν τινας καυτῆρας καὶ τομάς, προσενήνοχάς μοι· ἀλλ' ἔτι δέομαι ῥυμμά των, πολλὴν τῆς ἀμαρτίας εἰσδεξάμενος τὴν δυσσομίαν.

Καὶ αὐθὶς με τοίνυν ἀπόνιψον, Δέσποτα, ἵνα πάντα τῆς ἀμαρτίας ἀποξύσης τὸν ῥύπον.] Τί οὖν ἐποίησεν ὁ Δαυΐδ; τί δὲ παρέσχεν; Ἐποίησε μὲν οὖν φόνον, καὶ μοιχείαν· παρέσχε δὲ δάκρυα καὶ ἐξομολόγησιν, καὶ λέγει· Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω. Συν ἀλλαγμά ἐστι. Δίδωσιν ὁ Θεὸς, δίδωσιν ὁ σωζόμενος. Ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἔλεος, ἔδωκεν ὁ σωζόμενος ἐξομολόγησιν. Τί δίδωσ, ὦ Δαυΐδ, ἵνα σωθῆς, ἵνα κεράσω τὸ φάρμακον; Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω. Τοῦτο δίδωσ; Καὶ ἔστιν ἄνθρωπος ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ; Ναί. Πόσοι εἰσὶν ἀμαρτάνοντες, καὶ παρ' ῥησιαζόμενοι; πόσοι ἀρπάζουσι, καὶ οὐδὲ οἶδασιν ὅτι ἀρπάζουσι; πόσοι πλεονεκτοῦσι, καὶ οὐδὲ αἰσθάνονται; πόσοι γυμνοῦσι χήρας, καὶ ἄλλας περιεργάζονται; πόσοι θλίβουσιν ὀρφανούς, καὶ οὐδὲ πενθοῦσιν, οὐδὲ δακρύουσιν, οὐδὲ ἐξομολογοῦνται; Πῶς οὖν δύνανται σωθῆναι, μὴδὲ εἰδότες ὅτι ἀμαρτάνουσιν; Εἶδες τὸν προφήτην βοῶντα καὶ λέγοντα, Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω; [Οὐδὲ γὰρ μετὰ τὴν ἀπὸ σοῦ γενομένην ἄφεσιν λήθην ἐδεξάμην τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ διηνεκῶς ὀρώ τῶν ἐμῶν κακῶν τὰς εἰκόνας καὶ τὰς τολμηθείσας παρανομίας, καὶ νύκτωρ ὄνειροπολῶ, καὶ μεθ' ἡμέραν φαντάζομαι.] Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός. ὦ εὐγένεια ψυχῆς! Οὐ παρέδωκε τῇ λήθῃ τὴν μνήμην τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ καὶ συγχωρηθεῖσαν αὐτὴν ἔγραψε. Καθάπερ ἐν εἰκόνι, τῷ συνειδότη καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔβλεπε τὴν μοιχευθεῖσαν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔβλεπε τὴν σηπεδόνα. Καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός. Ἐγὼ αὐτὴν βλέπω, σὺ αὐτὴν μὴ ἴδης· ἐγὼ γράφω, σὺ αὐτὴν ἐξάλειψον. Βλέπε γὰρ τι γίνεται. Ἐὰν σὺ αὐτῆς μνημονεύσης, ὁ Θεὸς αὐτῆς οὐ μνημονεύσει· ἐὰν σὺ αὐτῆς ἐπιλάθῃ, ὁ Θεὸς αὐτῆς μνημονεύσει. [Ἐγὼ γὰρ εἶμι, αὐτὸς φησὶ διὰ τοῦ προφήτου, ὁ ἐξαλείφω τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι· σὺ δὲ μνήσθητι.] Διὰ τί ἐγὼ μνησθῶ; Ἴνα εὐγνώμων γένη, ἵνα ἐπίστασαι τί σοι συνεχώρησα. Ἐὰν γὰρ αἰεὶ μεμνημένος ἦς τοῦ ὄγκου τῆς ἀμαρτίας, αἰεὶ καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας μεμνημένος ἔση. Συνεχώρησά σοι, φησὶν, ἀλλὰ μὴ ἐπιλάθῃ τῆς χάριτος, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ τῆς ἀμαρτίας, σὺ δὲ μνήσθητι. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἅγιοι· τῶν κατορθωμάτων ἐπελανθά νοντο, καὶ τῶν ἀμαρτημάτων ἐμέμνηντο· οὐχ ὡς οἱ νῦν ἄνθρωποι τῶν ἀμαρτημάτων ἐπιλανθάνονται, ἐὰν δὲ τι πράξωσι χρηστὸν, εἰς μέσον φέρουσιν αὐτό. Ἐποίησας ἀγαθόν; Λάθε, ἵνα ὁ Δεσπότης σου αὐτὸ εἴπῃ. Ἐποίησας κακόν; Μνήσθητι, ἵνα ὁ Δεσπότης σου αὐτὸ ἐπιλάθῃται. Παραχώρησον τῷ Δεσπότη σου. Μὴ γὰρ οὕτω λέγεις σὺ τὰ κατορθώματα, ὡς λέγει αὐτὰ ὁ Δεσπότης σου; Σὺ ἐὰν εἴπῃς, ἐλαττοῖς αὐτά· ὁ Δεσπότης σου ἐὰν εἴπῃ, αὕξει αὐτά. Πῶς, ἐγὼ λέγω· Δίδωσ πτωχῶ· καὶ ἐὰν εἴπῃς, ἐκεῖ ἐρωτώμενος, πῶς λέγεις; Εἶδον πτωχὸν πεινῶντα, καὶ ἔθρεψα αὐτόν. Αὐτὸς πῶς λέγει; Οὐ λέγει αὐτὰ οὕτως· ἀλλὰ πῶς; Πεινῶντά με εἶδετε καὶ ἐθρέψατε. Ἄφες ἐκεῖνῳ τῷ δυναμένῳ εἰπεῖν με γάλως· ἄφες εἰπεῖν αὐτὰ τῷ λέγοντι καὶ ἐξογκοῦντι· τὰ δὲ ἀμαρτήματά σου σὺ λέγε, ἵνα ἐξαλείψῃς αὐτά. Ἄλλ' αἰσχύνῃ

εἰπεῖν, διότι ἡμαρτες; Λέγε αὐτὰ καθ' ἡμέραν ἐν τῇ εὐχῇ σου. Καὶ τί; μὴ γὰρ λέγω; Εἶπε τῷ συνδούλῳ τῷ ὀνειδίζοντί σε, εἶπε τῷ Θεῷ τῷ θεραπεύοντι αὐτά. Οὐ γὰρ, ἐὰν μὴ εἴπῃς, ἀγνοεῖ αὐτὰ ὁ Θεός. Μὴ γὰρ παρὰ σοῦ βούλεται αὐτὰ μαθεῖν; Ὅτε ἔπραττες αὐτὰ, παρῆν· ὅτε εἰργάζου αὐτὰ, παρίστατο, ἡπίστατο.

Εἰργάζου, καὶ οὐκ ἡσχύνου. Τὰ πράγματα τὰ καταίσχυνόντά σε οὐκ ἡσχύνθης, καὶ τὰ ῥήματα τὰ δικαιούντά σε αἰσχύνῃ; Εἶπε ὧδε, ἵνα μὴ ἐκεῖ εἴπῃς. Εἶπε, καὶ δάκρυσον. Ἐν βιβλίῳ γέγραπται τὰ ἀμαρτήματά σου· σπόγγος ἐστὶ τὰ δάκρυά σου. Δάκρυσον, καὶ ἐξαλείφονται· δάκρυσον, καὶ εὐρίσκεται καθαρὸν ἐκεῖ τὸ βιβλίον. Μέγας σπόγγος τὰ δάκρυα τῶν ἀμαρτιῶν· μεγάλη ἡ δύναμις τῶν δακρύων. Εἶπω σοι, πόσον ἰσχύει τὰ δάκρυα; Τί δοκεῖ σοι εἶναι μέγα κατόρθωμα; Ἀλλὰ πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας, ὁ λέγω. Τί δοκεῖ σοι μέγα εἶναι τὸ κατόρθωμα; Τὸ μαρτύριον ἐρεῖς· Μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἢ ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Μέγιστον κατόρθωμα τοῦ μαρτυρίου, ὅτι αἷμα ἐκχέουσιν οἱ μάρτυρες. Φανερὰ γὰρ τὰ πράγματα τῶν μαρτύρων. Οἱ μάρτυρες ἐκχέουσιν αἷμα, οἱ ἀμαρτωλοὶ ἐκχέουσι δάκρυα. Καὶ ἵνα μάθῃς ὅσῃν δύνάμιν ἔχει τὰ δάκρυα, ἢ πόρνη μὴ αἷμα ἐξέχεεν; οὐ πηγὴν δακρύων ἐξέχεε, καὶ ἐξήλειψε τὰ ἀμαρτήματα; Καὶ τί λέγω πόρνην, ἀκάθαρτον γυναῖκα; Ὁ σὺλος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ κρηπίς τῆς πίστεως, ἡ κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων, ὁ Πέτρος, οὐκ ἠρνήσατο τὸν Χριστὸν καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίς; μὴ αἷμα ἐξέχεεν; οὐ πηγὰς δακρύων ἐξέχεε, καὶ ἔκλαυσε, καὶ ἀπεσμήξατο αὐτοῦ τὸ ἀμάρτημα; Καὶ τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω. Οὐκ ἔχεις βιβλίον ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ γράφεις τὸν λόγον τὸν καθημερινόν; Ἔχε βιβλίον ἐν τῷ συνειδότι, καὶ γράφε τὰ ἀμαρτήματα τὰ καθημερινά. Οἶόν τι λέγω· Ὅταν ἀναπέσῃς εἰς τὴν κλίνην σου, καὶ μηδεὶς σου διενοχλῆ, πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν τὸν ὕπνον, ἄγαγε τὸ βιβλίον ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἀναλόγισαί σου τὰ ἀμαρτήματα, λέγων ἐν ἑαυτῷ· Ἄρα μὴ ἡμαρτον σήμερον; μὴ ἐν λόγῳ, ἢ ἐν ἔργῳ;

ζ'. Τοῦτο παραινεῖ καὶ ὁ προφήτης· Ὁργίζεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε· ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε. Ἐν ἡμέρᾳ οὐκ ἄγεις σχολήν· ἀλλὰ καὶ ἀρχόντων φόβος, καὶ ἐταίρων ὀμιλία, καὶ πραγμάτων φροντίς, καὶ παιδοτροφίας πρόνοια, καὶ γυναικὸς ἐπιμέλεια, καὶ φροντίς τραπέζης, καὶ μυρία σε περιέλκει πράγματα. Ὅταν δὲ ἐπὶ τὴν εὐνὴν ἕλθῃς, ἐπὶ τὸν λιμένα τὸν ἀκύμαντον, καὶ μηδεὶς σοι διενοχλῆ, εἶπε τῇ καρδίᾳ τῇ σῇ καὶ τῇ ψυχῇ· Ἀνηλώσαμεν τὴν ἡμέραν σήμερον, ὧ ψυχὴ· τί ἀγαθὸν εἰργασάμεθα, ἢ τί πονηρὸν ἐπράξαμεν; καὶ μνήσθητι τῆς γεέννης, ἵνα τῷ φόβῳ προσθῆς τῷ ἀγαθῷ, καὶ τὸ πονηρὸν ἀνέλῃς. Ἐὰν ἦς ἐν τῇ κλίνῃ, καὶ ἀναμνησθῆς σου τὰ ἀμαρτήματα 55.582 ματα, δάκρυσον, καὶ δύνασαι ἐν τῇ κλίνῃ ἐξαλεῖψαι αὐτά. Παρακάλεσον τὸν Θεόν σου, καὶ οὕτω παράπεμψον τὴν ψυχὴν σου τῷ ὕπνῳ, μαρτυράμενος τὰ ἀμαρτήματα. Ποίησον αὐτῷ λόγον, καὶ ὁ Θεός σου ποιήσει σοι λόγον. Τί βαρὺ, τί ἐπαχθές, ἐπικείμενον ἐν τῇ κλίνῃ τὰ καθημερινὰ ἀμαρτήματα ἀναλογίζεσθαι; Καὶ ὅταν ἀναλογίσῃ, κρέμασόν σου τὸν λογισμόν, ξέσον αὐτὸν, ἄνοιγε αὐτὸν τῷ φόβῳ τῆς γεέννης, ἐπάγαγε αὐτῷ τομὴν οὐκ ἔχουσαν ὀδύνην, δικαστήριον ποίησον σεαυτῷ φοβερόν, κουφότερον ποίησον τὸν λογισμόν, ἵνα καὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ ὀκνηρότερος γένη περὶ τὸ πράττειν τὰ ἀμαρτήματα. Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω· καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός. Σοὶ μόνῳ ἡμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα. Τί ἐστὶν ὁ λέγεις; Βασιλεὺς ἡμῶν, σὲ ἐφοβούμεν μόνον. Βασιλεὺς ἡμῶν, οὐκ ἐφοβούμεν τὸν ἡδικομένον. Στρατιώτης μου ἦν, κολάσαι με οὐκ ἐδύνατο· ἀλλὰ φροντίζω διὰ σέ, μὴ σύ με ἀπαιτήσης εὐθύνας. Σοὶ μόνῳ ἡμαρτον, καὶ

τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα. [Πολλῶν, φησὶ, καὶ μεγάλων παρὰ σοῦ δωρεῶν ἀπολαύσας, τοῖς ἐναντίοις ἡμειψάμην τὰ δῶρα, τὰ ἀπειρημένα τῷ νόμῳ δρᾶσαι τολμήσας. Οὐ γὰρ τοῦτο φησιν, ὅτι τὸν Οὐρίαν οὐκ ἠδίκησα· ἠδίκησε μὲν γὰρ κάκεινον καὶ τὴν ἐκείνου γυναῖκα· ἡ δὲ μεγίστη παρανομία εἰς αὐτὸν τετόλμηται τὸν Θεὸν, τὸν ἐκλεξάμενον καὶ βασιλέα πεποιηκότα. Καλῶς δὲ προστέθεικε τὸ, Πονηρὸν ἐν ὠπίον σου ἐποίησα. Τούτου γὰρ καὶ ἡ ἱστορία μέμνηται· Ὡφθη γὰρ, φησὶ, τὸ γεγονός πονηρὸν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ἐκ μέντοι τοῦ δορυαλώτου λαοῦ τοῦτο γε νόμιμον οὕτω νοητέον, Σοὶ μόνῳ ἡμαρτον· Περὶ τὰς σὰς, φησὶ, δωρεὰς ἐγενόμην ἀχάριστος, καὶ τοὺς τεθέντας σοι παραβέβηκα νόμους, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσας, ἀγνώμων περὶ ταῦτα γεγένημαι· τοὺς δὲ Βαβυλωνίους οὐδὲν ἀδικήσας, μεγάλα παρ' ἐκείνων ἠδίκημαι. Ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσης ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Ἐαυτῷ, φησὶ, πρόξενος ἐγενόμην κακῶν· τὸ δὲ σὸν δίκαιον διαλάμπει καὶ οὕτω. Κρίσεως γὰρ γενομένης, καὶ τῶν εἰς ἐμὲ παρὰ σοῦ γενομένων φερομένων εἰς μέσον, καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ τετολμημένων παρεξεταζομένων ἐκείνοις, σὺ μὲν ἀποφανθήσῃ δίκαιος καὶ φιλόανθρωπος· ἐγὼ δὲ παράνομος ὀφθήσομαι καὶ ἀχάριστος. Τὸ τοίνυν, Ὅπως, οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα αἰτίας δηλωτικόν. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἡμαρτεν ἢ αὐτὸς ὁ Δαυὶδ, ἢ ὁ λαός, ἵνα ὁ Θεὸς δικαιωθῆ· ἀλλὰ τούναντίον, καὶ τῆς ἀμαρτίας ὑπὸ τούτων γενομένης, τοῦ Θεοῦ τὸ δίκαιον ἀναδείκνυται.

Πᾶσαν γὰρ καὶ τούτου κάκεινων πεποίηται πρόνοιαν.] Ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσης ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Τί ἐστίν, ὃ λέγει; Ἡμαρτόν σοι· ἐὰν γένηται δικαστήριον, νικᾷς· ἐὰν δέ τις δικάζη, νικᾷς. Πῶς; Ἐπειδὴ ἑώρα τὸν Θεὸν αἰετῶ βουλόμενον κρίνεσθαι μετὰ ἀνθρώπων· Ἀκούσατε, φάραγγες, θεμέλια τῆς γῆς· ὅτι κρίσις τῷ Θεῷ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ· καὶ πάλιν, Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί παρηνώχλησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε; ἀποκρίθητί μοι· καὶ ἀλλαχοῦ· Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν· Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὑψώσα· αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν· καὶ πανταχοῦ ἑώρα τὸν Θεὸν δικαζόμενον μετὰ ἀνθρώπων· λέγει αὐτῷ, Παρὰ σοὶ τὰ νικητήρια· Ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσης ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Ἄνθρωπόν με ὄντα γεωργόν, βασιλέα ἐποίησας· βασιλέα γενόμενον, προφήτην κατέστησας. Τὸν Γολιάθ κατέβαλον οὐ 55.583 φύσει σώματος, ἀλλὰ δυνάμει πίστεως. Πορφυρίδα περιεβαλόμην. Ἄλλον ἐξέβαλες, καὶ ἐμὲ εἰσήγαγες· πλοῦτόν μοι ἔδωκας τοσοῦτον.

ζ'. Ὅπως δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσης ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Ἐὰν εἴπῃς σὺ τὰ ἀμαρτήματά μου, καὶ μὴ ἐγὼ εἴπω, καταδικάζομαι. Διὰ τοῦτο ἐλέους χρεῖαν ἔχω. Ἴδου γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσησέ με ἡ μήτηρ μου. Ἄνωθεν, φησὶ, καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς φύσεως ἡ ἀμαρτία κεκράτηκε. Προὔλαβε γὰρ τῆς Εὐας τὴν σύλληψιν τῆς ἐντολῆς ἢ παράβασις. Μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν καὶ τὴν τοῦ πατρὸς στερῆσιν ἔγνω Ἄδὰμ Εὐαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συλλαβοῦσα τέτοκε τὸν Κάϊν. Τοῦτο τοίνυν εἰπεῖν βούλεται, ὅτι τῶν ἡμετέρων προγόνων κρατήσασα ἡ ἀμαρτία, ὁδόν τινα καὶ τρίβον διὰ τοῦ γένους εἰργάσατο. Διδασκόμεθα δὲ διὰ τούτων ἀπάντων, οὐχ ὅτι φυσικὴ τῆς ἀμαρτίας ἡ ἐνέργεια· ἢ γὰρ ἂν ἦμεν ἐλεύθεροι τιμωρίας· ἀλλ' ὅτι ῥέπει ἡ φύσις ἐπὶ τὸ πταίειν ὑπὸ τῶν παθημάτων ἐνοχλουμένη· νικᾷ δὲ ὁμοῦς ἡ γνώμη πόνοις συνεργοῖς κεκρημένη. Οὐ τοί νυν, ὡς τινες ἀνοήτως ὑπέλαβον, τοῦ γάμου κατηγορεῖ, οὕτω νενοηκότες τὸ, Ἐν ἀνομίαις συνελήφθην· ἀλλὰ τὴν ἄνωθεν ὑπὸ τῶν προγόνων τολμηθεῖσαν παρανομίαν εἰς μέσον προφέρει, κάκεινην λέγει

γεγενῆσθαι τῶν ρευμάτων τούτων πηγῆν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι, φησὶ, μὴ ἤμαρτον, οὐκ ἂν ἐδέξαντο τοῦ θανάτου τὸ ἐπιτίμιον· θνητοὶ δὲ μὴ ὄντες, κρείττους ἂν ἦσαν φθορᾶς· τῇ δὲ ἀφθαρσίᾳ πάντως ἂν καὶ ἀπάθεια συνῆν· ἀπαθείας δὲ πολιτευομένης, χώραν οὐκ ἂν ἔσχεν ἢ ἀμαρτία. Ἐπειδὴ δὲ ἐξήμαρτον, φθορᾶ παρεδόθησαν· φθαρτοὶ γενόμενοι, τοιούτους καὶ γεγεννήκασιν παῖδας· τοῖς δὲ τοιούτοις ἐπιθυμίαι καὶ φόβοι καὶ ἡδοναὶ συμπαρέπονται. Πρὸς ταῦτα καὶ λογισμὸς ἀγωνίζεται, καὶ νενικηκῶς μὲν ἀνακηρύττεται, ἡττηθεὶς δὲ αἰσχύνας ὀφλισκάνει. Ὁ δὲ Σύμμαχος, ἀντὶ τοῦ Ἐκίσσησεν, Ἐκύησε τέθεικεν. [Ἴδου γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας. Οὕτω δὲ, φησὶ, κρί νεις, καὶ τοὺς μὲν κολάζεις, τοὺς δὲ στεφανοῖς, ἐπειδὴ τὴν ἀλήθειαν στέργεις. Τὴν δὲ ἀλήθειαν στέργων, καὶ τῆς φύσεως εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν, μετάδος συγγνώμης τοῖς αἰτούσι τὰ φάρμακα. Καὶ τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι.] Ἄφεις εἰπεῖν τὴν βασιλείαν, λέγει τὴν προφητείαν. Οὕτω με ἐτίμησας, τὸν Υἱόν σου ἀπεκάλυψάς μοι καὶ γνώριμον ἐποίησας.

Ἐμαθον ὅτι Υἱὸν ἔχεις, ὅτι σύνθρονον ἔχεις, ἔμαθον ὅτι μέλλει γίνεσθαι ἄνθρωπος. Εὐηγγελίσασμεν τὰ Εὐαγγέλια τῇ οἰκουμένῃ, τὸν σταυρὸν, τὸν τάφον, τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀνάληψιν· εἶπον αὐτοῦ τὴν κατάβασιν, εἶπον αὐτοῦ τὴν ἀνάβασιν, εἶπον αὐτοῦ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδραν, εἶπον τῆς Ἐκκλησίας τὴν κλησιν, εἶπον τῶν ἔθνων τὴν σωτηρίαν, εἶπον τῶν Ἰουδαίων τὴν ἐκβολὴν, εἶπον τῶν ἀποστόλων τὴν ἐκλογὴν. Ἴδου γὰρ, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. Οὕτω με ἐτίμησας, οὕτω με ἐφίλησας, ὅτι καὶ τὸ μέγιστον μυστήριον, τὸν Υἱόν σου ἀπεκάλυψάς μοι. Καὶ ποῦ ταῦτα ἐδήλωσεν; Ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ προφήτου, πῶς λέγει αὐτοῦ τὴν ἐξ οὐρανοῦ κατάβασιν. Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον. Τί ἐστὶ τοῦτο; Ἐπειδὴ παραγενόμενος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἦλθε σείων τὴν οἰκουμένην, οὐδὲ ἀστραπὰς ἀφείς, οὐδὲ κεραυνοὺς πέμπων, οὐδὲ γυμνῇ τῇ θεότητι· πάντα γὰρ ἂν ἀπώλετο, εἰ ἦλθε γυμνῇ τῇ θεότητι· οὐκ ἂν τὰ ὄρη ἦνεγκαν· ἐπειδὴ, Ἐπιβλέπει ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποιεῖ αὐτὴν τρέμειν, διότι ἄπτεται τῶν ὀρέων, καὶ καπνίζονται. Εἰ γυμνὴν τὴν οὐσίαν ἔδειξεν, ὁ ἥλιος ἂν ἐσβέσθη, ἡ σελήνη ἂν ἠφανίσθη, θάλαττα ἂν ἐξηράνθη, γῆ ἂν ἀπώλετο, ἡ φύσις ἡμῶν παρελύθη. Διὰ τοῦτο σάρκα περιεβάλετο, ἠρέμα καὶ ἀψοφητὶ ἐρχόμενος, οὐδενὸς ἐπισταμένου, οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου· ἀλλ' ἦλθεν ἠρέμα, καὶ ᾤκησεν 55.584 εἰς μήτραν παρθενικὴν. Ὡ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων! Λίθος τήκεται, καὶ μήτρα οὐ τήκεται· τὰ ὄρη διαφθείρεται, καὶ ἡ μήτρα Θεὸν βαστάζει. Πῶς ἐρμηνεύσω; πῶς παραστήσω; Ὡ ἀπόνοια τοῦ αἵρετι κοῦ! Πῶς ἡ δούλη τὸν Δεσπότην ἐβάστασεν; Ὁ ἐξετάζων τὰ ἄνω, εἶπε τὰ κάτω· ὁ πανταχοῦ παρῶν πῶς ἐν τῇ μήτρᾳ ἦν, καὶ οὐ συνεκλείετο; Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ ἦν, καὶ ἐν τῷ θρόνῳ ἐκαθέζετο· τὸ δὲ πῶς, οὐκ οἶδα· πίστει δέχομαι, οὐ περιεργάζομαι λογισμῶ. Ἄλλ' ὅτι ἀψοφητὶ μέλλει παραγίνεσθαι, οὐ ταραττων, οὐδὲ θορυβῶν, Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον. Οὐκ εἶπεν, Ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλ', Ἐπὶ πόκον. Ἐπὶ γὰρ τὴν γῆν καταβαίνων ὁ ὑετὸς ψόφον ποιεῖ· ἐπὶ δὲ ἔριον καὶ πόκον καταβαίνων ψόφον οὐ ποιεῖ· τὸ γὰρ ἀπαλὸν τοῦ ἐρίου ἐκλύει τὸ ῥαγδαῖον τῆς καταβολῆς τοῦ ὑετοῦ.

ἡ'. Καὶ ἵνα μάθης ὅτι ἀψοφητὶ ἦλθεν, οὐ ταραττων, οὐ θορυβῶν, οὐκ ἀπολλύων, οὐ λυμαινόμενος, Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον. Εἶπες αὐτοῦ τὴν κατάβασιν τὴν ἀψοφητὶ γενομένην· λέγε αὐτοῦ καὶ τὴν προδοσίαν· Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου, ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ περὶ σμόν. Λέγε τῶν Ἰουδαίων τὸν φθόνον· Ἐμίσησάν με δωρεάν. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὸ δικαστήριον· Ἴνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν

κενά; Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὸν σταυρόν· Ὁρῶσαν χεῖρας μου καὶ πόδας μου· ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστά μου. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν· Ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. Λέγε καὶ τὴν ἐκβολὴν τῶν Ἰουδαίων· Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους. Λέγε καὶ τὴν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν· Πάντα τὰ ἔθνη, κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως· ὅτι Κύριος ὕψιστος, φοβερός, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὰς παρὰ Ἰουδαίων λοιδορίας· Ἦλπισεν ἐπὶ Κύριον, ῥυσάσθω αὐτὸν, σωσάτω αὐτὸν, ὅτι θέλει αὐτόν. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον· Ἔθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν· Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάβασιν· Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὴν καθέδραν· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Λέγε αὐτοῦ καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας· Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσω περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. Λέγε καὶ τὸν χορὸν τῶν παρθένων· Ἀπενεχθήσονται παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς. Λέγε καὶ τῶν ἀποστόλων τὴν ἐκλογὴν· Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου. Λέγε καὶ τὸ βάπτισμα· Ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως ἐξέθρεψέ με. Λέγε καὶ τὰ μυστήρια· Ἦτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων με· λέγε καὶ τὸ χρῆσμα· Ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου, καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον με ὡσεὶ κράτιστον.

Λέγε καὶ τὴν αἴτησιν τῶν ἐθνῶν· Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ἴδου γὰρ, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. [Ἐγὼ μὲν τοι συγγνώμης οὐδεμιᾶς ἑμαυτὸν ἄξιον νομίζω, μετὰ τὸσαύτας δωρεὰς γεγεννημένος ἀχάριστος. Οὐ γὰρ μόνον τοῖς βασιλικοῖς ἐνίδρυσας θρόνοις, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ μακρὸν ἐσόμενα προεδήλωκας χρόνον, καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις ἄδηλα, ἐμοὶ δῆλα πεποίηκας, ὡς καὶ τοὺς ἄλλους διδάξαι τὴν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ ἐν ἀνθρώπησιν καὶ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν. 55.585 Ταῦτα πάντα παρὰ τοῦ ἀγίου σου προδιδαχθεὶς Πνεῦμα τος, ἵκετεύω μεταλαχεῖν ἐκείνης τῆς χάριτος, ἣν προθε σπίζω τοῖς ἄλλοις. Διὸ βοῶ· Ῥαντιεῖς με ὕσσῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Μόνη γὰρ ἡ τοῦ βαπτίσματος δωρεὰ ταύτην ἐργάσασθαι τὴν κάθαρσιν δύναται.] Διὸ φησιν, ὅτι τῆς δοθησομένης ἅπασιν ἀνθρώποις προσδέομαι χάριτος. Ἐκείνη γὰρ ἀκριβῶς ἀπορρῦψαι με δύναται μόνη, καὶ τῆς χιόνος μου τὴν λευκότητα δοῦναι. Ὅτι δὴ τὸ ὕσσῳ πον οὐδεμίαν ἄφεσιν ἀμαρτημάτων εἰργάζετο, ῥάδιον ἐκ τῶν Μωσαϊκῶν συγγραμμάτων καταμαθεῖν. Ἐτέρων τοίνυν ἐστὶ πραγμάτων τὸ ὕσσῳ πον αἶνιγμα. Ὑσσῳ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τῷ αἵματι τοῦ προβάτου ταῖς φλῆγας ἐπιρραίνοντες, τοῦ ὀλοθρευόντος τὰς χεῖρας διέφυγον. Τύπος δὲ ἐκεῖνα τῶν σωτηρίων παθημάτων. Αἷμα γὰρ κἀνταῦθα, καὶ ξύλον σωτήριον, καὶ σωτηρία τοῖς μετὰ πίστεως προσιούσι χορηγουμένη. Ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην· ἀγαλλιάσονται ὅστέα τεταπεινωμένα. Ταύτης, φησὶ, τῆς εὐφροσύνης τὰ ὄψα ἔμ πλησον, τὴν τελείαν κάθαρσιν ὑπισχνούμενος, ἵνα εἰς ἅπαντα ἡ θυμηδία διαδράμη τὰ τοῦ σώματος μόρια, καὶ τὰ νῦν τεταπεινωμένα ὀστέα τῆς κακουχίας ἀνθήσῃ πάλιν, καὶ ἀπολάβῃ τὴν οἰκειάν ἰσχύν. Μηδὲ ἴδης, φησὶ, τὰς ὑπ' ἐμοῦ τετολμημένας ἀνομίας, ἀλλ' ἐμὲ τὸν ταύτας ὀλοφυρόμενον, καὶ τὴν ἀνομίαν μου ἐξάλειψον. Τί θέλεις, ὦ προφήτα; Ἐλύθη σου τὸ ἀμάρτημα, ἠφανίσθη σου ἡ τιμωρία.

Οὐκ ἄρκοῦμαι τούτοις· φιλόφρονον ἔχω· Δε σπότην, πλείονα διδόντα ὧν αἰτῶ. Καὶ τί θέλεις; Προφήτης ἦμην· θέλω προφήτης εἶναι· πάλιν. Τὴν παρρησίαν ἐκείνην ζητῶ, τὴν δωρεάν τοῦ Πνεύματος, τὴν χάριν τὴν μεγάλην. Ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ ἡ χάρις, καθάπερ περισσότερὰ βόρβορον βλέπουσα· καθάπερ μέλιτταν βούλομαι αὐτὴν ἐπανελθεῖν. Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλει ψον. Εἰπέ τί θέλεις φανερώς. Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. [Ἐπειδὴ γὰρ τὸ γῆρας ἐδεξάμην τῆς ἁμαρτίας, τῇ σῆ με φιλοφροσύνη καινούργησον. Ταῦτα καὶ δι' Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου τοῖς ἐν Βαβυλῶνι δορυαλώτοις ὑπέσχετο. Δώσω γὰρ αὐτοῖς, φησὶ, καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινόν. Πνεῦμα δὲ οὐ τὸ πανάγιον λέγει, ἀλλὰ τοῦ λογικοῦ τὴν ὁρμὴν· τουτέστι, τῇ μακρᾷ ταύτῃ παιδεύσας παιδεία, καὶ διδάξας ὑμᾶς οἴους ἡ ἁμαρτία φύει καρπούς, τὴν ἀρετὴν αἰρεῖσθαι παρασκευάσω.]

Τοῦτο κάνταῦθα ὁ μακάριος ἤχησε Δαυὶδ, τὴν τε βλαβεῖσαν αὐτοῦ νεουργηθῆναι καρδίαν, καὶ τὸ λογικὸν ῥωσθῆναι, ὥστε τὴν εὐθειαν τρέχειν ὁδόν. Καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκαίτοις μου.]

θ'. Ὡ εὐγένεια ψυχῆς! ὦ ἔρωσ περι Θεόν! Ἴνα λαλήσ μοι πάλιν, καὶ ἐγὼ σοι λαλώ, τὴν φιλίαν ἐκείνην ζητῶ, τὴν συνουσίαν. Τί γὰρ, ὅτι ἀπηλλάγην κολάσεως; Ἐμοὶ κόλασις τὸ μὴ διαλέγεσθαι σοι. Φιλῶ σε, καὶ μαίνομαι. Οὐ δύναμαί σου τὴν οὐσίαν ἰδεῖν· ἀόρατος γὰρ ἐστίν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔρωτος τὰ ἔργα σου βλέπω, καὶ σκιρτῶ. Οὐκ εἶδόν σε, ἀλλ' εἶδον τὸν οὐρανόν, καὶ ἐσκίρτησα, καὶ εἶπον· Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ. Εἶδον τὴν γῆν, καὶ εἶπον· Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Εἶδον τὴν θάλασσαν, καὶ ἐχάρην, καὶ εἶπον· Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος. Εἶδον τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, καὶ ἐκέκραξά σοι· Σὴ ἐστίν ἡ ἡμέρα καὶ σὴ ἐστίν ἡ νύξ· σὺ κατηρτίσω φαῦσιν καὶ ἥλιον. Εἶδον τὰ ὄρη, καὶ θαυμάσας εἶπον· Ὅρη τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις. Καὶ καθάπερ ὁ φιλῶν, κἂν μὴ ἴδῃ τὸν φιλούμενον, ἰμάτιον δὲ αὐτοῦ ἴδῃ ἢ ὑποδήματα, ἀγάλλεται καὶ σκιρτᾷ, καὶ ὡσπερ τινὰ λαμβάνει παρα μυσθίαν τοῦ ἔρωτος· οὕτω δὴ καὶ ἐγὼ περιέρχομαι ἐπὶ τὸ σῶμα τῆς κτίσεως, ἀλύων καὶ ἐκμαινόμενος, αἰεὶ σοι λέγων· Ὅν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυρὸν, τὸν ζῶντα· πότε ἤξω καὶ ὀφθῆσομαι τῷ Θεῷ. Βασιλεὺς εἶ, διάδημα ἔχεις· τί θέλεις; Οἰχέσθω ταῦτα· τὸ κάλλος ἐκεῖνο ζητῶ, τὴν προφητείαν θέλω. Καταφρονῶ τῆς ἐξουσίας ταύτης, ὑπεροπῶ τοῦ βορβόρου· φύλλα ταῦτα, καὶ νύξ, καὶ ὄναρ, καὶ χόρτος. Τὸ κάλλος μου ζητῶ. Πότε ἤξει; Οὐ δύναμαι ἐνεγκεῖν τὴν 55.586 ἀναβολὴν, ἐπειδὴ τὴν παρρησίαν ταύτην ἀπώλεσα, ἣν ἡ ἁμαρτία διετείχευεν ἐπελθοῦσα. Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. Καὶ οὐ ζητῶ καρδίαν καθαρὰν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔνοικον αὐτῆς. Καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκαίτοις μου. Καλῶς εἶπεν, Ἐγὼ καινίσω· ἄνωθεν γὰρ κατεσκευάσθη ἡ οἰκία. Ἐπαλαίω σεν ἡ ἁμαρτία, ἐγκαίνισαι ἡ χάρις σου. Μὴ ἀπορρίψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου· καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ. [Σαφῶς τοίνυν διὰ τούτων μεμαθήκαμεν τῶν λόγων, ὡς οὐκ ἐγυμνώθη τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος τοῦ ἁγίου. Οὐ γὰρ, ὡς γυμνωθεὶς, ἀπολαβεῖν ἰκετεύει, ἀλλὰ μὴ στερηθῆναι ταύτης ἀντιβλεπῶν, μηδὲ πόρρω γενέσθαι τῆς θείας κηδεμονίας.]

Πρόσωπον γὰρ ἐνταῦθα τὴν κηδεμονίαν ἐκάλεσεν. Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου· καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶς στηριζόν με. Ὁ μὴ ἀπώλεσεν, ἔχειν ἦντι βόλησε, τουτέστι, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος· ὁ δὲ ἀποβέβληκεν, ἀπολαβεῖν ἰκετεύει· τοῦτο δὲ ἦν ἡ ἐν Θεῷ εὐφροσύνη. Πάσης, φησὶ, θυμηδίας ἀπήλαυον, ἡνίκα πολὴν

εἶχον πρὸς σέ, Δέσποτα, παρῤῥησίαν· νῦν δὲ ταύτης γεγυμνωμένος, καὶ τῆς εὐθυμίας ἐστέρημαι. Ἐγύμνωσε δέ με τῆς παρῤῥησίας ἢ δουλεία τῆς ἡδονῆς. Διὸ ἰκετεύω τὴν προτέραν ἡγεμονίαν ἀπολαβεῖν μου τὸν νοῦν, καὶ τὴν κατὰ τῶν παθῶν ἀπολαβεῖν ἐξουσίαν. Πάλιν γὰρ ἐν ταῦθα πνεῦμα ἡγεμονικὸν ἐκάλεσε τὸν αὐτοκράτορα λογισμὸν.] Καὶ τί μοι δίδως, ὦ Δαυΐδ, ἐὰν λάβῃς τὸ Πνεῦμα; Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσιν. Ἐὰν λάβω τὸ Πνεῦμα, διαλέγομαι τῇ οἱ κουμένη· Πάντα τὰ ἔθνη, κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως· ὅτι Κύριος ὕψι στος, φοβερὸς, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Ἐὰν λάβω τὸ Πνεῦμα, λέγω· Κατακυρίευσεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. Ἐὰν λάβω τὸ Πνεῦμα, λέγω· Οὐ δώσει τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, καὶ τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καὶ πάλιν λέγω· Μὴ σκληρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ· καὶ πάλιν· Πᾶσα ἀνομία ἐμφράζει τὸ στόμα αὐτῆς. Ἐὰν λάβω τὸ Πνεῦμα, λέγω· Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν. Δηγήσομαι τὰς εὐεργεσίας σου τὰς εἰς ἐμέ, καὶ ἔρῳ· Δεῦτε, ἀκούσατε, καὶ δηγήσομαι ὑμῖν, πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὅσα ἐποίησε τῇ ψυχῇ μου. Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσιν. Καὶ τὰ Ἰουδαϊκὰ ποῦ εἰσιν; Οὐ θύεις μοι πρόβατα οὐδὲ μόσχους; Οὐ ζητεῖς ταῦτα. Θυσίαν γὰρ καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας· ὀλοκαυτῶ ματα καὶ περὶ ἀμαρτίας οὐκ ἐζήτησας. Σὺ εἶπας· Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους. Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἱ νέσεως. Οὐ θέλεις ταῦτα, ἀλλὰ ζητεῖς τὰ τοῦ Υἱοῦ σου· θέλεις τὴν ἐπιστροφήν τῆς πλάνης, καὶ τὴν αἵρεσιν τῆς ἀληθείας· ἐκείνην θέλεις τὴν θυσίαν. Ῥῥοσαί με ἐξ αἱμάτων, ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου. [Συνεχῶς ἐπὶ τῇ μνήμῃ περιστρέφει τοῦ Οὐρίου τὸν φόνον. Τοῦτο γὰρ κὰν τῷ προοιμίῳ δεδήλωκεν, ὅτι Ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός. Ἀγαλλιάζεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου. Τοῦτο ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσε· Διαλαλήσει ἡ γλῶσσά μου τὴν ἐλεημοσύνην σου. Οὐ γὰρ σιγήσω τῆς ἀφέσεως ἀπολαύσας, ἀλλ' ὑμῶν σε διατελέσω, καὶ τὰς σὰς διηγοῦμενος χάριτας. Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου. Ἡ γὰρ ἀμαρτία πέφυκε τὴν γλῶτταν δεσμεῖν, ἐμφράττειν τὸ στόμα. Ἀντιβολεῖ τοίνυν ὁ προφήτης, διὰ τῆς ἀφέσεως τῆς προτέρας παρῤῥησίας μεταλαχεῖν, καὶ τὴν γλῶτταν εἰς ὑμῶν ὠδίαν κινήσαι. Ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν' ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.

Συνάδει καὶ ταῦτα τοῖς εἰρημένοις ἐν τῷ πρὸ τούτου ψαλμῷ. Ἀκηκόαμεν γὰρ ἐκεῖ τοῦ Θεοῦ λέγοντος· Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους. Τοιγάρτοι παρὰ τῆς θείας ἀκούσας φωνῆς, εἰκότως ἔφη, Ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν, καὶ τὰ ἐξῆς. Σὺ γὰρ, φησὶν, εἰρηκας μὴ θυμῆρεις εἶναί σοι τὰς τῶν ἀλόγων θυσίας, οὐ δὴ χάριν καὶ τὴν ἀρέσκουσάν σοι θυσίαν προσοίσω.] Ἐπεὶ οὖν οὐ θέλω ταῦτα, τί μοι δίδως; Ἐχω καὶ ἄλλην θυσίαν, ἣν ἠδύδοκῆσας· Θυσία 55.587 τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν συντετριμμένην καὶ ταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. [Ἱερεῖον, φησὶν, ἀρεστὸν, καὶ θυμῆρές σοι τῷ Θεῷ ἡμῶν, μετριότης φρονήματος. Διὸ σφόδρα τὴν καρδίαν μου ταπεινώσας, καὶ οἶονεὶ λίαν αὐτὴν λεπτύνας, τὴν ἀρεστήν σοι θυσίαν προσκομιῶ.] Θύσω σοι θυσίαν τὴν ταπεινοφροσύνην· μόνον λῦσόν μου τὸ ἀμάρτημα, δός μοι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

ί. Ὅτι γὰρ αὕτη ἡ θυσία πολὺ τῆς Ἰουδαϊκῆς οὐ μόνον ἐστὶ νῦν, ἀλλὰ καὶ τότε ἦν βελτίων, λέγω δὲ τὴν ταπεινοφροσύνην· οἱ παῖδες γὰρ ἐκεῖνοι οἱ τρεῖς, οἱ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ καμίνῳ τὴν φλόγα πηλὸν ἐργασάμενοι, οἱ νέοι καὶ γεγηρακότες, οἱ ὀλίγοι καὶ

τῶν πολλῶν δυνατώτεροι, οἱ αἰχμάλωτοι καὶ τοῦ βασιλέως ἰσχυρότεροι, οἱ ἀπολέσαντες πατρίδα, καὶ πίστιν μὴ ἀπολέσαντες, οἱ γυμνοὶ καὶ ἐνδεδυμένοι, οἱ πτωχοὶ καὶ εὐποροὶ, οἱ δοῦλοι καὶ ἔλευ θέρων ἀμείνους, οἱ τὴν κάμινον δρόσον ἐργασάμενοι, καὶ μεταβαλόντες τὰ στοιχεῖα, οἱ τοῦ πυρὸς τὴν ἐνέργειαν σβέσαντες, οὓς ἔδησεν ὁ τύραννος, καὶ ἔλυσε τὸ πῦρ, ἐλιτάνευον, καὶ ἔλεγον· Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδὲ κήσαμεν, ἀποστάντες ἀπὸ σοῦ. Οὐκ ἔστιν ἄρχων, οὐδὲ προφήτης, οὐδὲ ἡγούμενος, οὐδὲ τόπος τοῦ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου καὶ εὐρεῖν ἔλεος· ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθίημεν. Θυσία τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.

Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ. Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὄλοκαυτῶματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους. [Σαφέστερον ἐκ τούτων ἐδιδάχθημεν τῶν ῥημάτων, ὅτι πλήρης ὁ ψαλμὸς προφητείας. Τοῖς ἐν Βαβυλῶνι γὰρ ἠναγκασμένοις οἰκεῖν, καὶ ποθοῦσι τὴν τῆς δουλείας ἀπαλλαγὴν, ἀρμόττει ταῦτα τὰ ῥήματα. Ἰκετεύουσι γὰρ οἴκτου τινὸς ἀξιωθῆναι τὴν πόλιν, τῶν περιβόλων ἀνορθομένων, τῆς κατὰ νόμον τελουμένης λατρείας. Νῦν μὲν γὰρ, φησὶ, τὴν ἀλλοτρίαν οἰκοῦντας τὰς ὠρισμένας θυσίας προσφέρειν οὐκ ἔνεστιν, ἐν ἐκείνῃ μόνῃ τῇ πόλει θύειν σοι τοῦ νόμου διαγορευόντος. Εἰ δὲ τῆς ἐπανόδου τύχοιμεν, καὶ τὸν νεῶν ἀνορθώσοιμεν, τηλικαῦτά σοι τὰς ἐνόμους θυσίας προσοίσομεν.] Ἔχει δὲ καὶ ἑτέραν προφητείαν τοῦ ψαλμοῦ τοῦδε τὸ τέλος. Ἐπειδὴ γὰρ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἄνω τὰ δῶρα τέθεικεν, εἶτα κατιῶν ἔδειξε τὸν Θεὸν ταῖς κατὰ νόμον θυσίαις μὴ ἀρεσκόμενον, ἰκετεύει τὴν νέαν ἀναφανῆναι Σιών, καὶ τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ ἐπὶ γῆν πολισθῆναι, καὶ τάχιστα παρασχεθῆναι τὴν καινὴν πολιτείαν, τὴν οὐκ ἄλογα προσφέρουσιν θύματα, ἀλλὰ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἀναφορὰν καὶ θυσίαν. Τοίνυν ἐνταῦθα προσέχετε, παρακαλῶ· καὶ γὰρ πάντας ὑμᾶς διδασκάλους ποιῆσαι βούλομαι, πάντας μονάζοντας· οὐ τῷ μὴ ἔχειν γυναῖκα, ἀλλὰ τῷ εὐλάβειαν ἐνδείκνυσθαι, εὐλαβεῖς, πῦρ πνέοντες. Τί οὖν ἐστὶ τὸ ζητούμενον; Τοῦτό ἐστιν, ἠὔξατο, ἐξωμολογήσατο, παρεκάλεσεν, ἐδεήθη, ἰκέτευσε, δάκρυα ἐξέχεεν, ἤτησε καρδίαν καθαρὰν, πίστιν ἔδωκε. Τὸ ζητούμενον, εἰ ἐπέτυχε. Πολλὴ ἡ ἡδονὴ τοῦ σάλου. Οὐχ οὕτω τέρπεται κυβερνήτης ὄπισθεν αὐτοῦ τῶν κυμάτων ἐγειρομένων, καὶ εἰς τὸ πρόσω συνωθούντων τὴν ὀλκάδα, κατὰ πρύμναν ἰσταμένου τοῦ πνεύματος, ὡς ἐγὼ τὴν θάλατταν ταύτην ὁρῶν ἀγάλλομαι καὶ σκιρτῶ. Οὐ γὰρ βλέπω κύματα μόνον σαλευόμενα, ἀλλὰ καὶ τὸ πλήθος πλεονάζον καὶ κινούμενον· σαλευομένους καὶ πνιγομένους, καὶ οὐκ ἀναχωροῦντας· βιαζομένους, καὶ οὐκ ἀποπηδῶντας· θλιβομένους, καὶ τὴν διάνοιαν στηρίζοντας. Ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ λόγου διεγείρει τὴν προθυμίαν.

Τὸ οὖν ζητούμενον, τοῦτό ἐστιν· ἠὔξατο, ἐδεήθη, παρεκάλεσεν, ἰκέτευσεν, ἀπέθετο τὴν κόλασιν, ἀνωρθώθη ἀπὸ τῆς τιμωρίας. Τὸ ζητούμενον, εἰ εἰς τὴν προτέραν 55.588 παρῆρησίαν ἐπανῆλθεν· εἰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν χάριν ἐδέξατο· εἰ, ὅπερ ἤτησεν, ἔλαβε, καρδίαν καθαρὰν καὶ πνεῦμα εὐθές· εἰ τοσοῦτον ἴσχυσε ἢ μετάνοια, ὥστε εἰς τὴν προτέραν εὐγένειαν ἀποκαταστήσαι αὐτόν. Προσέχετε μετ' ἀκριβείας· Οὗτος ὁ ψαλμὸς ὁ πεντηκοστός ἐστὶ. Ποῖος; Ὁ περὶ τῆς ἀμαρτίας, ὁ περὶ τῆς ἐξωμολογήσεως, ὁ περὶ τῆς αἰτήσεως, πεντηκοστός. Μετὰ τοῦτον ἔγραψεν ἐξηκοστόν, ἑβδομηκοστόν, ὀγδοηκοστόν, ἐνενηκοστόν, ἑκατοστόν. Ἴνα οὖν μὴ τις λέγῃ· Τί γὰρ, ὅτι ἔγραψε ψαλμούς; οὐκ ἔγραψε δὲ αὐτοὺς Πνεύματι ἁγίῳ· οὐ γὰρ ἔλαβε Πνεῦμα ἅγιον· ἀλλ' ἀπλῶς ἔγραψε συνέσει ἀνθρωπίνῃ τοὺς μετὰ ταῦτα· ἔρημος γὰρ ἦν Πνεύματος

ἀγίου. Ἡ μὲν γὰρ ἁμαρτία αὐτῷ συνεχωρήθη, τὸ δὲ Πνεῦμα αὐτῷ οὐκ ἐδόθη. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἤτησεν· οὐδαμοῦ δὲ εὐρίσκομεν ἀπόκρισιν λέγουσαν, ὅτι Δέδωκά σοι. Πρόσχετος, παρακαλῶ· Ἐγραψε πεντηκοστὸν, ἐξηκοστὸν, ἐβδομηκοστὸν, ὄγδοηκοστὸν, ἐνενηκοστὸν, καὶ ἑκατοστὸν. Γράφει καὶ ἄλλον ψαλμὸν μετὰ τὸν ἑκατοστὸν, μετὰ καὶ ἄλλους πολλοὺς ψαλμοὺς λέγων, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Τοῦτον οὖν τὸν ψαλμὸν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ῥηθέντα εὐρίσκομεν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ λεχθέντα.

Πόθεν δῆλον; Ὁ Χριστὸς ἐδή-λωσεν. Ἐπειδὴ γὰρ πάντα εἰργάσατο, θάλατταν ἐχαλίνωσε, λεπρούς ἐκάθηρε, δαίμονας ἐφυγάδευσε, κακίαν ἀπήλασε, παραλυτικὸν ἔσφιξε, φωνὴ ἄνωθεν κατέβαινε· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε· ὁ Κύριος αὐτῷ ἐμαρτύρησε, τὰ πράγματα ἐβόα, τὸ Πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν, Ἰωάννης ἐμαρτύρησε αὐτῷ· Ἰδὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· λοιπὸν ὡς ἔμελλεν ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἀναβαίνειν, καλέσας αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς· Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; Οὐκ ἠρώτησα ὑμᾶς ἐν ἀρχῇ· οὐκ ἐμαρτύρησα ἐν ἀρχῇ ὑμᾶς, ὅτι οὐδέπω ἀπόδειξιν ὑμῖν θεότητος παρέσχον. Ὅτε δὲ καὶ στοιχεῖα πάντα ἔδειξάν μου τὴν θεότητα, ὅτε ὁ Πατήρ, ὅτε ἡ πρὸς αὐτὸν ὁμόνοια, ὅτε ἡ ἐμὴ διδασκαλία πάντας ἐκεῖ ἐχειραγώγησεν, ὅτε οὐδὲ σκιὰν ἔχετε ἀντιλογίας, Τί νῦν ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνας ἐστὶν υἱός; Λέγουσιν ἐκεῖνοι οἱ ἀγνώμονες καὶ ἀναίσχυντοι, Τοῦ Δαυΐδ, ἀρνούμενοι τὴν θεότητα, καὶ οὐ θέλοντες εἰπεῖν, ὅτι τοῦ Θεοῦ ἐστι. Τί οὖν αὐτός; Πῶς οὖν Δαυΐδ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ Κύριόν με καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου; Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; Εἰ δὲ Πνεῦμα εἶχεν ὁ Δαυΐδ, ἐλύθη ἡ ἁμαρτία· εἰ δὲ ἐλύθη ἡ ἁμαρτία, καὶ τὴν αἴτησιν ἔλαβε. Λέγει γὰρ ὁ Δαυΐδ· Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Ὅραξ ὅτι πάλιν ἐπὶ τὸ ἀξίωμα τὸ ἑαυτοῦ ἐπανῆλθε; Πάλιν προφήτης ἐγένετο, πάλιν περὶ Χριστοῦ διαλέγεται, πάλιν ἀπέλαβεν ἑαυτοῦ τὴν παρῥησίαν, καὶ οὐδὲν ἐλυμήνατο αὐτὸν ἡ ἁμαρτία. Εἶδες πόση τῆς μετανοίας ἡ δύναμις; Τί λέγω; Καὶ ζῶν καὶ τελευτῶν ἴσχυσεν. Ἦλθόν ποτε βάρβαροι, καὶ τὴν πόλιν ἐπολιόρκουν. Ὁ Ἐζεκίας δίκαιος ὢν παρεκάλει τὸν Θεὸν καὶ ἠξίου, λέγων· Ἐλέησόν με, Κύριε, καὶ φεῖσαι τῆς πόλεως ταύτης. Ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ προφήτης Ἡσαΐας, καὶ λέγει, ἵνα μὴ νομίση ἐκεῖνος, ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἠκούσθη· καίτοι τελευτήσας ἦν ὁ Δαυΐδ καὶ ἔχων χίλια ἔτη ἐν τῷ ἄδῃ· τί οὖν λέγει; Ὑπερασπιῶ σου καὶ τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμέ καὶ διὰ Δαυΐδ τὸν παῖδά μου. Ὁ Δαυΐδ ἀπέθανε, καὶ ἡ παρῥησία αὐτοῦ ζῆ, καὶ ὁ τελευτήσας τοῦ ζῶντος προΐστατο. Ὡ δικαίου καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τειχομαχοῦντος! Ἐνταῦθα δὲ καταπαύσω μου τὸν λόγον, ἱκανῶς, ὡς οἶμαι, τὴν λύσιν ἀποδοὺς τῶν ζητουμένων, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.